

права. Це має визначальне значення при захисті прав людини, в тому числі для захисту осіб, які стали жертвою так званої «гібридної війни».

Список використаних джерел

1. Батрименко О. В. Особливості сучасних збройно-політичних конфліктів : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2006. 238 с.
2. Воєнні аспекти протидії «гібридній» агресії: досвід України : монографія / колектив авторів ; за заг. ред. А. М. Сиротенка. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 176 с.
3. Динис Г. Сучасні гібридні збройні конфлікти: правові аспекти (приклад агресії Російської Федерації проти України) : збірник наукових праць. Київ, 2016. С. 103–111.
4. Магда Є. М. Гібридна війна: сутність і структура феномену. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2014. № 4. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/2489/2220

Науковий керівник: асистент кафедри Владишевська В. В.

МОСЕЙКІН ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО ТА ТЕРОРИЗМ: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ

Актуальність обраної теми зумовлюється загрозою збільшенню впливу терористичних угруповань на ситуацію міжнародно-правової безпеки. Чи підпадає питання боротьби із тероризмом під сферу дії Міжнародного гуманітарного права (далі – МГП), як встановити правовий статус винних у скоєнні злочинів осіб, та умови їх притягнення до відповідальності – усе це потребує свого неодмінного дослідження і роз'яснення.

У ряді суміжних понять «війна», «агресія», «геноцид», «екстеремізм», що або знаходять своє закріплення у нормах МГП, або ж опосередковано пов'язані з ним, особливе місце займає поняття «терор». Деякі зарубіжні дослідники терор розглядають, як особливий різновид соціального конфлікту. Перш за все, з'ясовуючи наявність цих самих точок перетину МГП та тероризму, варто зауважити, що дана галузь права не дає визначення «тероризму», однак забороняє в період збройних конфліктів (далі – ЗК) більшість діянь, які кваліфікуються як «терористичні», якщо б вони були вчинені в мирний час, тобто

тільки акти терору, вчинені в ситуаціях ЗК, потрапляють у сферу застосування МГП. Тероризм у мирний час, не підпадає під дію права війни, яке в цих випадках просто не застосовується, а акт терору, розглядається за національним законодавством, саме як кримінальний злочин. Проте МГП містить норми, які конкретно вказують на заборону заходів залякування і терору. При проведенні воєнних дій, насильство по-різному сприймається людством. Так, у ході війни має місце дозволене насильство, коли норми Женевських конвенцій (далі – ЖК), гуманітарного права дотримуються, а з іншого боку – недозволене насильство, що включає тероризм. Забороняються акти насильства або загрози насильства, що мають на меті тероризувати цивільне населення. Це положення підтверджує, що тероризм, не є дозволеним методом ведення війни. Зокрема, ст. 33 ЖК IV [2]. визначає: «колективні покарання, так само як і будь-які заходи залякування і терору, забороненими». Стаття 4 ДП II забороняє «акти тероризму», спрямовані проти осіб, які не беруть безпосередньої участі або припинили брати участь у воєнних діях. Головна мета цих норм окреслити правові межі, які визначають, що окремі цивільні особи в цілому не може піддаватися колективним покаранням, які відносяться до факторів, що створюють обстановку терору. Обидва ДП I і ДП II до ЖК також забороняють дії, спрямовані на тероризування цивільного населення. Шиндлер і Томан наводять принцип проведення розрізнення як один із основоположних принципів МГП, який зобов'язує всіх осіб, які беруть участь у збройному конфлікті, за будь-яких обставин проводити розрізнення між цивільними особами і комбатантами [3, с. 24]. Отже, мають заборонятися акти насилля або погрози насиллям, які мають за мету тероризувати цивільне населення згідно з ДП I ст. 51 і ДП II ст. 13. Ці положення представляють собою ключовий аспект норм МГП, які регулюють ведення бойових дій, тобто вони забороняють під час ЗК акти насилля, що не мають спрямованості на перевагу.

По-друге, варто з'ясувати який вид має боротьба із окремими терористичними угрупованнями – чи це ЗК, що матиме характерні МГП правові наслідки, чи це внутрішньодержавна спецоперація по боротьбі із злочинними елементами. Головним в даному розмежуванні є наявність як мінімум двох сторін, що характерно для ЗК, рівність прав і обов'язків за МГП, рівень насилля та використання засобів, які вирізняють ЗК від дій з відновлення правопорядку. Внутрішньодержавна – неміжнародна боротьба, означатиме або боротьбу із озброєними злочинними угрупованнями, що не мають централізованого зовнішнього керівництва, або ж ведення гібридної війни другою державою відносно першої.

Ще одним аспектом взаємодії МГП і явища тероризму є намагання окремих терористів отримати статус комбатантів, адже згідно з ЖК III ст.4 захоплені комбатанти мають право на статус військовополонених [1]. Їх можна утримувати до кінця активних воєнних дій у рамках цього міжнародного конфлікту. Військовополонених не можна притягувати до відповідальності лише за факт участі у бойових діях, але їх можна судити за будь-які воєнні злочини, які вони могли вчинити. У випадках сумнівів відносно того, чи має відповідна особа право на статус військовополоненого, ЖК III визначає, що рішення з цього питання має бути винесене компетентним судом. МГП відомі бійці регулярних збройних формувань, які належать державі, або внутрішньодержавній повстанській групі, що контролює певну територію. Такі категорії учасників ЗК можуть застосовувати терористичні методи ведення бойових дій, які розглядаються як воєнні злочини. Однак, навіть їх скоєння не позбавить таких осіб статусу комбатантів. До непривілейованих нетрадиційних учасників ЗК слід віднести найманців та членів терористичних угруповань [4, с. 35]. Особливістю положення непривілейованих осіб є те, що вони ні за яких обставин не можуть розраховувати на статус військовополонених та захист МГП в силу самої сутності своєї участі в ЗК, який є протиправним. Такі особи можуть розглядатися державою, що їх захопила, як кримінальні злочинці та підпадають під її кримінальну юрисдикцію.

Отже, МГП хоч і не визнає природу тероризму і не надає визначення його поняттю, проте має з цим явищем декілька точок взаємодії, що знаходиться: у визначенні виду і характеру боротьби з тероризмом, забороні актів терору в ході ЗК, встановленні статусу осіб – це терористи чи комбатанти, і відповідно до цього відповідальності для учасників.

Список використаних джерел

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949р. №995_153, поточна редакція від 08.02.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153 (дата звернення: 12.11.2021).
2. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949р. №995_154, поточна редакція від 08.02.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154 (дата звернення: 12.11.2021).
3. The laws of armed conflicts: a collection of conventions, resolutions and other documents. / Edited by Dietrich Schnidler and Jiri Toman, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht. Henry Dunant institute, Geneva, 1988. XXXIX + 1033 pp.

4. Колобов О. А. Терроризм и контртерроризм в современном мире: аналитические материалы, документы, глоссарий : научно-справочное издание. 2003. С. 340–342.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Грушко М. В.

ОЛЕКСЮК АНАСТАСІЯ ІГОРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»

ЗАСОБИ ВЕДЕННЯ ВОЄННИХ ДІЙ, ЩО ЗАБОРОНЕНІ НОРМАМИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Із самого початку всі обмеження та заборони на використання зброї були присвячені захисту комбатантів від шкоди та надмірних страждань. У 1868 році в преамбулі Санкт-Петербурзької декларації було зазначено, що єдиною цілю під час війни має бути послаблення ворога, а, щоб досягнути цього достатньо вивести зі строю найбільшу можливу кількість осіб, для цього не можна використовувати зброю, що збільшує страждання, оскільки – це суперечить законам людяності [1].

Для того, щоб запобігти зайвим стражданням та невиправданим жертвам серед усього цивільного населення, заподіяння важких та довгострокової шкоди природному середовищу, що настануть внаслідок воєнних дій, для всіх сторін, що беруть участь у війні, встановлюються деякі суворі заборони та обмеження в засобах ведення воєнних дій.

Але, на жаль, у договірному праві відсутні чіткі критерії того, які страждання «зайві» та, які ушкодження «надмірні», тому тут потрібно шукати та дотримуватися балансу між військовою необхідністю та гуманністю. Багато держав підтримують цей підхід, більше того Міжнародний Суд ООН у своєму консультативному висновку, щодо правомірності застосування ядерної зброї, зазначає – «забороняється наносити більшу шкоду, ніж таку, яку неможливо уникнути для досягнення певних законних військових цілей» [2].

Усі засоби ведення воєнних дій, що заборонені нормами міжнародного гуманітарного права – є чітко закріпленими в Додатковому протоколі до Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) [3]. До них належать: вибухові та запальні кулі; кулі, що розгортаються або сплющуються; отрута, й отруєна зброя; задушливі, отруйні та інші гази; біологічна зброя; засоби впливу на природне середовище; будь-яка зброя основна дія якої